

Discurs del president Matas a l'acte institucional del Dia de les Illes Balears

El context és important, sobretot quan sintetitza de manera admirable el sentit i el significat d'aquest acte, d'aquest Dia de les Illes Balears que avui celebrem.

Fixau-vos on som i amb el que ens envolta. L'Església de Sant Joan de Malta al costat: tres mallorquins il·lustres, tres "homes d'estat", varen ser Grans Mestres de l'Orde Sobirana que, a manera de gendarme marítim de la Cristiandat, varen patricular per tota la Mediterrània, per protegir el nostre comerç i els nostres vaixells. Han d'anar a la Valetta i llegir les làpides funeràries de la catedral per comprovar el gran nombre d'il·lustres de les Balears que varen deixar la seva empremta en aquella illa i en aquella important Orde. Eren balears universals.

Si guaitam a la plaça de la Drassana, cor i centre de la Palma marinera, punt neuràlgic del veí Puig de Sant Pere, hi ha l'estàtua de Jaume Ferrer que la presideix: un agosarat mariner que, el 1346, navegava per l'africana illa de Cabo Verde. Un altre mallorquí universal.

Aquí, al costat, aferrat a aquest edifici, Rubén Darío representa el cosmopolitisme acollidor d'aquesta terra envers la cultura: la literatura, la pintura, la música.

I Sa Llonja, potser el monument més important del gòtic civil mediterrani, que avui inaugura una esplèndida il·luminació i que constitueix un dels majors orgulls de Palma. Un altre balear universal, Guillem Sagrera, la projectà i la construï en el quattrocento fins que, reclamat pel seu rei, Alfons el Magnànim, va anar a reformar el Castell Nou de la ciutat de Nàpols.

Sa Llonja, com el Consolat de Mar veïnat, no són només magnífica arquitectura. Són alguna cosa més: són l'expressió arquitectònica del Col·legi de Mercaders, de la seva prosperitat, del seu dinamisme, del seu caràcter emprenedor, de la seva vocació universal. Fa set-cents anys, fa sis-cents anys.

El context, senyores i senyors, és tot un símbol de les Illes Balears, el dia de les quals celebrem avui amb un acte en què s'atorguen els Premis Ramon Llull a les arts i a les lletres, a la ciència i al dret, a la medicina i al periodisme i, molt especialment, a aquests capitans d'empresa, a aquests creadors de riquesa que, representats en la persona de Llorenç Fluxá -Medalla d'Or, a títol pòstum, de la Comunitat Autònoma-, són els mateixos balears universals que varen construir Sa Llonja i el Consolat, que es varen projectar per tot el món conegut, varen navegar per totes les mars i varen ser, avant la lettre, arquetips del que avui anomenem empresaris. Cada societat i cada època crea els seus arquetips: el condotiero italià, l'homo nuovo renaixentista, l'hidalgo castellà, el burgès de l'Hansa o de Flandes, el filòsof del segle de les Llums.

Quin és el nostre arquetip? Els nostres arquetips són el Sagrera que construeix Sa Llonja i projecta el seu art a Nàpols; el Ferrer que navega en el segle XIV per Àfrica; els Cotoner i Despuig que governen aquesta multinacional que va ser l'Orde de Malta; els mercaders que poblen la Mediterrània dels seus consolats; el Ramon Llull que sorprèn l'Europa universitària del seu temps; el Juníper Serra que funda i anomena totes les ciutats de Califòrnia; els

menorquins que colonitzen i civilitzen Florida; l'Antoni Maura que presideix el Govern d'Espanya; el Llorenç Fluxá que inicia la saga de les sabates, dels hotels, del turisme; els empresaris que eleven a l'excel·lència la medicina balear, i la situen entre les més avançades tecnològicament d'Espanya. Aquests són el nostre arquetip, forjat al llarg dels segles i reinventat en el nostre temps.

Són, per a tots nosaltres, un referent, un exemple. En els diferents àmbits d'activitat en els quals han llaurat el seu prestigi, ho han fet a base de feina i a base d'esforç, d'iniciativa. Emprenedors que han estat capaços de fer front a les mancances o a les necessitats de la societat, i han sabut aportar-hi respostes. Són un exemple per a nosaltres i, al mateix temps, són un exemple de nosaltres mateixos com a societat. Perquè ens hi sentim representats i perquè representen la iniciativa, la tenacitat, l'afany de superació, i l'anhel de futur.

Són el paradigma de l'esforç i la superació que han trobat en el si d'una societat liberal el jaç adequat per desenvolupar-se i per aportar-nos el millor de les seves capacitats, al marge, pràcticament sempre, dels poders públics.

I aquesta és una reflexió que voldria compartir amb tots vostès, en el marc d'aquesta celebració institucional. Es tracta de fer-se preguntes, de qüestionar models, de pensar, al cap i a la fi, en els nostres comportaments socials, en el marc de la societat oberta, reclamada per Popper, que "posa en llibertat les facultats crítiques de l'home". Precisament sobre el paper, sobre la funció dels poders públics en una societat com la nostra, caracteritzada per aquest esperit emprenedor i fins i tot un punt aventurer, en el sentit de l'entusiasme per explorar noves possibilitats i nous camins de futur.

Reflexió que ens remet a un interrogant: quina ha de ser la intervenció de l'administració en l'organització de la societat civil?, amb quins instruments, quins objectius?

Els governs no són majoristes de viatges; els governs no són hotelers; els governs no poden decidir l'activitat econòmica de la societat; els governs no són empresaris; els governs no són petits comerciants; els governs no poden subrogar-se en la titularitat dels drets i de les llibertats dels ciutadans, decidint per ells; els governs no poden decidir la viabilitat o inviabilitat de les empreses; els governs no poden, ni saben, substituir el mercat; els governs no poden decidir la llengua que ha de parlar la ciutadania.

No, els governs són proveïdors de serveis i responsables de crear les condicions objectives que permetin a la societat desenvolupar totes les seves potencialitats. I aquestes condicions objectives s'anomenen certesa i seguretat jurídica, infraestructures adequades, creació d'espais per a la trobada del que és públic i del que és privat, lluny de temptacions intervencionistes i de dirigismes empobridors.

Els poders públics han de posar els escenaris; els actors són els ciutadans. Retornar el protagonisme a la ciutadania ha de ser el gran objectiu de qualsevol administració, en el moment de plantejar-se la seva relació amb la societat. Pens que ens ha tocat viure temps d'un dinamisme apassionant. Hem viscut la caiguda de models, murs i fronteres, i davant el

sorgiment d'elements que apunten cap a la uniformitat d'hàbits i de comportaments, hi ha també l'esperança i la confiança en la pròpia vitalitat.

D'aquí que parlem de la revitalització de la societat civil, que trepitja fort en aquests primers anys del segle XXI, perquè estam en condicions de configurar un temps de feina que té en l'estabilitat institucional aconseguida el principal element definidor. Acabam de celebrar el vint-i-cinquè aniversari de la Constitució. Han estat anys de canvis profunds a les Illes Balears, que ens han permès dotar-nos d'una capacitat de decisió molt important sobre les qüestions que més ens preocupen.

Capacitat de decisió que volem exercir des del diàleg i des del més ampli consens. El fet de trobar-nos immersos de ple en l'únic procediment que les societats modernes s'han donat per triar els responsables de dur a terme les seves demandes i de donar resposta a les seves inquietuds, no ens ha d'impedir posar en relleu la decisió adoptada per la ciutadania de les Balears fa poc mes de vuit mesos, en relació amb les situacions i els problemes que ens són més pròxims.

I voldria insistir en aquest caràcter d'únic referit al procediment: les eleccions són l'eina que legitima les decisions a partir del compliment del contracte que cada partit polític estableix amb la ciutadania. I és en el Parlament on la ciutadania veu representades les seves decisions, i on cadascú ha de fer front, des del govern o des de l'oposició, a les responsabilitats que els ha encomanat la ciutadania. Rompre les cartes si la mà que se'ns ha donat no ens agrada, xoca frontalment amb les regles.

No ser fidels als principis de funcionament respecte del qual tots ens posarem d'acord amb la Constitució, i amb les més bàsiques normes de convivència, significaria vulnerar les normes fonamentals de la democràcia, subvertir el mateix funcionament del sistema, voler, en definitiva, traïr la confiança que la ciutadania diposita en el sistema que ha triat per gestionar els assumptes públics.

Així, els ciutadans de les Illes Balears ens han encomanat fer feina per atendre realitats que tenen noms i llinatges: necessitat de llocs de feina, accions per recuperar competitivitat, iniciatives per convertir en raonables els preus dels habitatges, carreteres millors i més segures, proveïments garantits d'aigua i d'energia, respostes a les demandes en matèria de sanitat, d'educació, de conservació del nostre entorn, territorial i humà.

Tenim, tots, la responsabilitat d'atendre les demandes i de solucionar els problemes que la societat ens planteja. La voluntat de fer la feina des del consens i el diàleg ha permès arribar a acords polítics que van més enllà de les majories parlamentàries necessàries, perquè pensam que els problemes són prou importants per provar de comptar amb les màximes implicacions.

Precisament aquesta estabilitat institucional ens ha de situar en la millor de les posicions de cara al futur immediat. El conjunt dels ciutadans decidirem el pròxim dia 14 el Govern d'Espanya. I és amb el Govern d'Espanya, sigui quin sigui el resultat electoral, amb el qual ens haurem d'entendre per projectar les Illes Balears cap al futur sense cap casta d'ombres. El

Govern nacional compleix, per la seva pròpia naturalesa, una funció arbitral, redistributiva i de coordinació. Com és lògic, aquesta funció és complexa i provoca tensions inevitables, raó per la qual és més satisfactori el rigor dels plantejaments, que sempre obrirà portes, que el victimisme sistemàtic. Des del rigor i la responsabilitat, tenim per endavant el repte de desenvolupar el Règim Especial de les Illes Balears en totes les seves previsions.

Tenim els instruments i tenim l'experiència. El Govern anterior, a través del seu conseller d'Hisenda, jugà un paper decisiu per arribar a acords importants amb l'Administració de l'Estat per definir el marc financer de la nostra comunitat, en el conjunt del repartiment de les responsabilitats econòmiques del mateix Estat i de les autonomies. Per desenvolupar aquest instrument, ens avala l'experiència que fa palesa una dada: el pressupost de la comunitat autònoma de les Illes Balears d'enguany és quaranta vegades superior al primer pressupost de la comunitat, que va ser el de l'any 1984. Aquells comptes públics eren únicament el 2,4 % del pressupost d'enguany. Hem recorregut, en aquests anys, una bona part del camí. Precisament ara que, des de diferents àmbits es vol posar en qüestió fins i tot el camí de referència, és bo recordar que, ni de prop fer-s'hi, hem arribat al final. Hem de continuar avançant.

Des del respecte als acords adoptats per governs anteriors, hi ha un factor sociològic que ha de ser l'eix de referència de les nostres reivindicacions en el camp del finançament autonòmic.

En els dos darrers anys la població de les Illes Balears ha crescut un 4,4 %. Per ser conscients de la magnitud de la xifra, l'hem de situar al costat de la mitjana anual de creixement espanyola, que és de l'1,8 %, i de l'europea, que ha estat del 0,4 %. A la dècada dels anys 60, la població de les Illes va créixer en unes 90.000 persones. En els setanta, la xifra arribà a les 123.000 persones, i aleshores ja ens pareixia que no podia créixer més. Els deu darrers anys, la nostra població s'ha incrementat en 170.000 persones.

Recordem que les primeres onades immigratòries eren de persones procedents de la península, que venien a les Illes per motius laborals.

Després assistírem a una segona onada de col·lectius comunitaris, amb un alt poder adquisitiu, que cercaven a les Illes oci i residència. I ara estam immersos de ple en una tercera onada, de persones majoritàriament procedents de països extracomunitaris, que demanden, lògicament, els serveis que rep la resta de la ciutadania: atenció sanitària i accés al sistema escolar com a prioritats.

Precisament la població escolar de les Balears registra un increment anual d'entre el 3 i el 4 %, amb elements afegits a tenir en compte. Un 10% de la població escolar de les Balears és de procedència estrangera. Avui a les aules de les nostres escoles hi ha alumnes de fins a 104 països diferents.

Alumnes i nous ciutadans que han de tenir accés a les dues llengües de la comunitat, que han de tenir accés a la nostra cultura, que ens han de conèixer per ser part de ple dret de la comunitat on han decidit fer la seva vida, tot esperant que sigui millor que la que han deixat enrere.

Històricament, les Balears han estat una cruïlla de cultures, però potser ara més que mai és necessari un esforç comú de tolerància i de flexibilitat per acollir els nous ciutadans i posar al seu abast tot allò que és més nostre, amb una doble finalitat: facilitar als qui volen viure amb nosaltres els instruments per fer-ho i, al mateix temps, mantenir-nos nosaltres mateixos en les nostres arrels més íntimes i profundes. I la defensa d'aquests principis és patrimoni de tothom, i ho ha de ser també dels que acaben d'arribar.

Potser encara no tenim la distància necessària per ser conscients del procés de diversificació de cultures que vivim a les Balears, i no podem encara esbrinar com serem d'aquí a algunes generacions. Però d'una cosa estic segur, i vull convocar-vos a tots perquè sigui així: les Illes Balears seran la terra de tolerància i hospitalitat que volem, amb unes senyes d'identitat pròpies, fortes i arrelades, la terra on conrear espais de llibertat per a la cultura, la llengua, l'educació, l'economia, la creació, espais per poder triar, cadascú des de la seva llibertat, els camins cap a una societat més oberta i millor.

L'estabilitat, el bon clima d'enteniment institucional, les bones relacions amb el Govern d'Espanya, ja s'han traduït en acords concrets per resoldre mancances en matèria d'infraestructures energètiques, de carreteres, d'eliminació de residus, de proveïment d'aigua; mancances en algun cas històriques. L'estabilitat i el bon clima institucional han de ser el punt de referència al futur immediat, per aprofundir els acords econòmics amb les administracions, en qüestions tan sensibles com l'educació i la sanitat. I haurà de ser una feina de tots. Per això, vull aprofitar la solemnitat de la celebració del Dia de les Illes Balears per fer una crida a tothom, sense exclusions, a la responsabilitat i a la col·laboració en aquests objectius.

La meva enhorabona més sincera a tots els guardonats. Gràcies pel vostre mestratge.

Molts d'anys a tothom.